

Ansvar- og oppgavefordeling mellom jernbanedirektoratet og infrastrukturforetaket

Februar 2016

Innledning

Jernbanesektoren skal omorganiseres. Fordelingen av oppgaver mellom Samferdselsdepartementet, direktoratet, infrastrukturforetaket og øvrige aktører i sektoren er i all hovedsak skissert i Meld. St. 27 (2014-2015) og Innst. 386 S. Etter framleggelse av meldingen har den framtidige ansvars- og oppgavefordelingen vært gjenstand for en ytterligere detaljering i regjeringen.

Foreliggende notat gir uttrykk for hovedtrekkene i oppgavene til foretaket og direktoratet på et overordnet nivå. Det vil i tiden framover fortsatt kunne være behov for at Samferdselsdepartementet foretar ytterligere detaljering av ansvars- og oppgavefordeling mellom direktorat og foretak på enkeltområder.

Ansvar og oppgaver for Jernbanedirektoratet

Jernbanedirektoratet skal være et statlig forvaltningsorgan underlagt Samferdselsdepartementet. Jernbanedirektoratet skal styres gjennom instruks, årlig tildelingsbrev og styringsdialog. Direktoratets virksomhet finansieres i sin helhet over statsbudsjettet.

Direktoratet skal ha en koordinerende og styrende rolle i sektoren innenfor de rammer som Stortinget og Samferdselsdepartementet fastsetter og skal ha følgende ansvar/oppgaver:

- Være Samferdselsdepartementets faglige rådgiver i spørsmål knyttet til jernbane spesielt, men også i mer overordnede problemstillinger knyttet til samspillet mellom togtilbudet og øvrig kollektivtrafikk, samordnet areal- og transportutvikling mv.
- Samarbeide med regionale myndigheter om utvikling av kollektivtrafikktilbudet og takstsamarbeid, herunder representere jernbanen ved utarbeidelse av forslag til bymiljøavtaler og delta i oppfølgingen av slike avtaler.
- Utrede det framtidige transportbehovet, og vurdere hvilken rolle jernbanen bør ta for å møte dette behovet. I dette ligger det også at direktoratet skal ha god markedsinnsikt.
- Drive strategisk utvikling av togtilbudet/rutemodeller, vurdere behov for tiltak i infrastruktur, behov for materiell i sektoren, innretningen av offentlig kjøp av persontransport osv.
- Ha en sentral rolle i arbeidet med grunnlaget for Nasjonal transportplan sammen med de andre transportetatene og Avinor.
- Utarbeide konseptvalgutredninger (KVU) og øvrige utredninger/mulighetsstudier i tidlig planfase. SD er oppdragsgiver for KVUer fra direktoratet og ekstern kvalitetssikring (KS1) i samråd med Finansdepartementet.
- Inngå avtaler om persontogtrafikk med togselskapene og følge disse opp.
- Inngå avtaler med Infrastrukturforetaket om infrastruktur tjenester, herunder forvaltning, drift, vedlikehold/fornyelse, planlegging (teknisk planlegging og planlegging etter pbl.) og utbygging av jernbaneinfrastruktur og følge disse opp.

- Styre sikkerhetsarbeidet ved at direktoratet setter funksjonskrav, og påse at krav til utvikling av nasjonalt sikkerhetsnivå følges opp, og ha et overordnet og helhetlig ansvar for beredskapen.
- Ha et strategisk kompetansesenter som blant annet skal overvåke dagens kompetansesituasjon og utarbeide kompetansestrategi for sektoren. Norsk jernbaneskole er besluttet beholdt samlet og gis tilknytning til direktoratet. Direktoratet skal så snart det er operativt foreta en gjennomgang av skolen for å sikre en hensiktsmessig utvikling. Målet er at sektoren kan sikres et enhetlig, nøytralt og effektivt skole-/kurs- og godkjenningsregime.
- Ha ansvaret for driften av Norsk jernbanemuseum.
- Myndigheten til å fatte ekspropriasjonsvedtak og vedtak om forhåndstiltredelse. Klageinstans vil som i dag være Samferdselsdepartementet.

Ansvar og oppgaver for Infrastrukturforetaket

Infrastrukturforetaket skal være et statsforetak (SF) eid av Samferdselsdepartementet. Foretakets virksomhet skal dels styres gjennom vedtekter og eierstyring, og dels gjennom avtaler med direktoratet. Foretakets virksomhet finansieres i hovedsak gjennom avtaler/Jernbanedirektoratets kjøp av tjenester, i tillegg til inntekter fra salg av tjenester til togselskap, kjørevegsavgift og inntekter knyttet til eiendomsvirksomheten.

Foretaket overtar eierskapet til ROM eiendom AS fra NSB AS.

Infrastrukturforetaket vil være infrastrukturforvalter iht. jernbanelovgivningen og skal ha et hovedansvar for å tilby fungerende jernbaneinfrastruktur til togselskapene og vil ha et ansvar for at den er sikker og tilgjengelig for trafikk.

Infrastrukturforetaket skal herunder ha ansvar for følgende oppgaver:

- Forvaltning, drift og vedlikehold/fornyelse av infrastrukturen
- Operativ drift av jernbanen – trafikkstyring
- Fordele kapasitet på jernbanenettet. Infrastrukturkapasitet fordeles ved tildeling av ruteleier, og infrastrukturforvalter skal sikre at infrastrukturkapasiteten fordeles på en rettferdig og ikke-diskriminerende måte, og i samsvar med EØS-retten.
- Planlegging av utbyggingsprosjekter (teknisk planlegging og planlegging etter plan- og bygningsloven)
- Byggherrefunksjon i utbyggingsprosjekter
- Forvaltning og utvikling av eiendom

Infrastrukturforetaket skal ha det operative koordineringsansvaret for sikkerhetsarbeidet i sektoren, og de øvrige aktørene pålegges å bidra til nødvendig informasjonsutveksling. Operativt ansvar for samordning av beredskap og krisehåndtering legges til Infrastrukturforetaket.

Myndighet til å fatte vedtak om dispensasjon fra byggegrensebestemmelsene i jernbanelovens § 10 ligger iht. bestemmelsen hos "kjøreveiens eier". I ny organisering vil dette være infrastrukturforetaket.

Øvrige myndighetsoppgaver

Jernbaneverket utfører i dag en rekke myndighetsoppgaver. Med myndighetsoppgaver i denne sammenheng menes både tilfeller der hvor Jernbaneverket fatter enkeltvedtak i

forvaltningslovens forstand og tilfeller der Jernbaneverket gjennom lov, forskrift og ev. delegasjonsvedtak er gitt visse rettigheter og plikter i kraft av å være et statlig myndighetsorgan med ansvar for det nasjonale jernbanenettet. Sistnevnte er særlig aktuelt i plan- og bygningsretten og ifm. grunnverv.

I dette notatet er det angitt plassering av enkelte myndighetsoppgaver, mens andre ikke er omtalt. Samferdselsdepartementet vil i forbindelse med lovarbeidet komme tilbake til avklaring av plassering av øvrige myndighetsoppgaver som i dag ligger hos Jernbaneverket.